

N:o 8.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 4 kap. 11 § strafflagen; gifven Stockholms slott den 21 december 1900.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse af 4 kap. 11 § strafflagen.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

L. ANNERSTEDT.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 4 kap. 11 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 4 kap. 11 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Der lagen utsätter särskildt straff för den, som ånyo begår brott, skall det straff ej ådömas, utan då sådant återfall skett sedan den brottslige till fullo undergått det för förra brottet honom ådömda straff.

Ej heller må, ända att straffet för det förra brottet var till fullo verkställt, till särskildt straff för återfall dömas, der den straffade, sedan verkställigheten avslutades och innan det nya brottet föröfvades, under en tid af tio år hvarken begått gerning, som i förhållande till det förra brottet utgör återfall, eller för sådan gerning undergått bestraffning. Vid tillämpning af hvad sålunda är föreskrifvet, skall hvarje gerning, som innefattar stöld, snatteri, inbrott, rån eller försök dertill, i förhållande till annan sådan gerning anses utgöra återfall.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott fredagen den 20 april 1900*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
ODELBERG.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt anmälde i underdånighet:

Riksdagens skrifvelse den 15 Maj 1898, deri Riksdagen, i anledning af framställning af dess justitieombudsman, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru de med nu gällande lagstiftning angående återfalls-preskription förenade olägenheter lämpligast kunde undanröjas, samt för Riksdagen framlägga förslag till lagändring i sådant syfte.

Härvid anförde departementschefen:

»De föreskrifter gällande lagstiftning innehåller rörande återfalls-preskription äro upptagna i 4 kap. 11 § strafflagen. Enligt nuvarande lydelse af denna § gäller såsom regel, att, derest vid återfall i brott tio år förflutit sedan straffet för det tidigare brottet blef till fullo verkställt,

särskildt återfallsstraff ej skall ådömas. Från denna regel stadgas emellertid undantag för det fall, att den brottslige under de tio år, hvilka närmast föregått återfallet, antingen föröfvat brott, som i lag är belagdt med förlust af medborgerligt förtroende, eller för sådant brott undergått bestraffning.

I sin till 1898 års Riksdag afgifna embetsberättelse har Riksdagens justitieombudsman fäst uppmärksamheten å vissa brister, som enligt hans uppfattning vidlåde ifrågavarande föreskrifter. Justitieombudsmannens anmärkningar åsyfta emellertid hvarken sjelfva grundsatsen om fastställande af en tidsbegränsning för tidigare brotts verkan till straffskärpning vid återfall eller det sätt, hvarpå berörda grundsats blifvit i gällande lag tillämpad, utan afse endast det i lagen upptagna undantag från regeln om återfallspreskription. I afseende härå har justitieombudsmannen i främsta rummet erinrat, att ifrågavarande undantagsstadgande medförde den processuella olägenheten, att under ransakning angående ett brott af beskaffenhet att kunna medföra återfallsstraff fråga kunde uppstå om undersökning rörande ett tidigare brott, hvilket i anseende till åkommen preskription ej kunde föranleda bestraffning utan lades gerningsmannen till last allenast i afsigt att återupplifva återfallsverkan af ännu äldre förbrytelser. Vidare har af justitieombudsmannen anmärkts, att stadgandet i straffrättsligt hänseende medförde, att brottslingar i väsentligen lika fall blefve bedömda efter helt olika grunder, i hvilket afseende såsom exempel anförts, att om en person, som straffats för tredje resan stöld men derefter under tio år förhållit sig väl, sedermera beginge ett obetydligt bedrägeribrott och derefter föröfvade snatteri, sistnämnda brott skulle bedömas såsom fjerde resan stöld, hvaremot samma brott, om det föregått bedrägeriet, vore belagdt med vanligt snatteristraf. Slutligen har justitieombudsmannen framhållit, att i de fall, då personer, som två eller flera gånger straffats för brott, hvilket kunde medföra återfallsstraff, sedermera efter inträdd återfallspreskription gjorde sig skyldiga till två eller flere nya återfall, ifrågavarande stadgande, såsom ett anfördt rättsfall utvisade, gafve anledning till olika meningar derom, huruvida det första af de nya återfallen, i händelse detsamma vore belagdt med vanfrejdspåföljd, kunde återupplifva återfallsverkan hos de tidigare brotten; i sammanhang hvarmed justitieombudsmannen sökt påvisa, att de åsigter, som härutinnan gjort sig gällande, hvar för sig ledde till otillfredsställande resultat, i ty att frågan, huruvida återfallsstraff skulle ådömas eller icke, kunde komma att bero af det för graden af straffbarhet oväsentliga förhållande, huruvida det brott, för hvilket återfallsstraff kunde ega rum, infallit före eller efter ett annat, med vanfrejdspåföljd belagdt brott.

Med hänsyn till de sålunda anmärkta bristerna i gällande bestämmelser om återfallspreskription har justitieombudsmannen funnit en omarbetning af dessa bestämmelser erforderlig; och har justitieombudsmannen på anförda skäl ansett följande grundsatser dervid böra iakttagas: att i strafflagen upptaget brotts verkan att medföra särskildt straff vid återfall i regeln begränsades till tio år, räknade från det straffet för samma brott blifvit till fullo verkstaldt; att från berörda regel gjordes undantag för fall, i hvilka den brottslige under omförmälda tid af tio år antingen föröfvade eller delvis straffades för i strafflagen upptaget brott, som sjelft kunde verka förhöjning i straff vid återfall, eller ock föröfvade eller helt och hållet eller delvis straffades för brott af den beskaffenhet, att för sådant brott stadgadt straff icke på grund af bestämmelserna i 5 kap. 14 § strafflagen kunde genom tilländagäendet af viss tid förfalla; samt att sedan återfallspreskription hindrats derigenom att, på sätt nyss nämnts, brott af viss beskaffenhet under den stadgade preskriptionstiden föröfvats eller bestraffats, ny preskriptionstid räknades från afbrottet i den förra.

I likhet med justitieombudsmannen har enligt den nu anmälda skrifvelsen Riksdagen ansett det vara af vigt, att 4 kap. 11 § strafflagen, till undvikande af de olägenheter som af detta lagrums nuvarande lydelse kunna förorsakas, erhåller förändrad affattning, och funnit den af justitieombudsmannen angifna rigtningen för lagstiftningens omarbetning vara förtjent af beaktande.

Riksdagen har alltså uttalat den uppfattning att, derest undantag från den allmänna regeln om återfallspreskription befundes nödiga, dessa endast borde hänföra sig till något förhållande, som inträffat under de tio närmaste åren efter det förra brottets bestraffning, hvarjemte Riksdagen funnit under öfvervägande böra komma den af justitieombudsmannen framkastade tanken att annorledes än som nu skett fastställa de brottsarter, hvilka skulle ega verkan att afbryta återfallspreskriptionen, dervid Riksdagen dock erinrat, att åt stadgandet borde gifvas en sådan affattning, att ej brott utom strafflagens område komme att utöfva inverkan på afgörande af frågan om återfallspreskriptions inträdande. Härförutom har emellertid Riksdagen ansett det böra undersökas, huruvida öfver hufvud några undantag från regeln angående återfallspreskription vore påkallade af giltiga grunder, eller om icke åt sjelfva begreppet återfall skulle gifvas ett efter inre grunder mera afpassadt innehåll, derigenom att regeln om återfallspreskription gjordes undantagslös.

Att, på sätt justitieombudsmannen och i anslutning till honom sedermera Riksdagen anmärkt, gällande lagbestämmelser om återfallspreskription lida af otydlighet och äfven i öfrigt medföra vissa olägenheter och oegent-

ligheter, lärer ej kunna förnekas. De anmärkningar, hvartill lagstiftningen i ämnet gifvit anledning, torde emellertid hänföra sig uteslutande till det stadgade undantaget från regeln om återfallspreskription. Det ligger under sådana förhållanden nära till hands att, på sätt Riksdagen hemställt, taga i öfvervägande, huruvida nämnda undantagsföreskrift öfver hufvud hvilat på giltig grund eller tilläfsventyrs skulle utan olägenhet kunna, med bibehållande af hufvudregeln, upphävas. En dylik åtgärd lärer emellertid ej vara att förorda. Att lagen i fråga om vissa brott stadgar särskildt straff för återfall, har i allmänhet sin grund i det erfarenhetsrön, att företrädesvis dessa brott vanemessigt föröfvas och att återfall här mer än eljest häntyder på en inrotad brottslig benägenhet, som måste med särskildt kraftiga medel bekämpas. Grunden till stadgandena om återfallspreskription lärer åter vara att söka i den uppfattning, att om efter ett brotts bestraffande en längre tid förflutit utan att brottslingen gjort sig skyldig till återfall, ett sedermera af honom begånget nytt brott får anses närmast framgå ur särskilda tillfälliga motiv och icke utgöra ett uttryck för den fortfarande benägenhet för brott, som utmärker vaneförbrytaren. Men om så är fallet, lärer det ock vara uppenbart, att den omständigheten, att en viss tid förflutit efter fullbordandet af straffet för ett begånget brott, icke i och för sig bör kunna föranleda återfallspreskription, utan att det tillika måste uppställas såsom en ovilkorlig fordran, att gerningsmannen under denna tid afhållit sig från gerningar, som i förhållande till det förra brottet äro att anse såsom återfall. Att låta återfallspreskription tillgodokomma jemväl brottslingar, som under preskriptionstiden gjort sig skyldiga till återfall men på ett eller annat sätt undandragit sig straff — hvilket skulle blifva följderna deraf, att regeln om återfallspreskription gjordes undantagslös — lärer alltså näppeligen vara förenligt med återfallspreskriptionens grundtanke och skulle för öfrigt kunna medföra det för en naturlig rättsuppfattning föga tilltalande resultat, att ett mot slutet af preskriptionstiden begånget brott, som efter utgången af nämnda tid åtalades i sammanhang med ett nytt brott af samma slag, komme att bestraffas vida strängare än detta senare.

Vid affattandet af bestämmelser rörande återfallspreskription lärer man sälunda icke kunna undgå att taga hänsyn till återfall, som inträffat under preskriptionstidens lopp men blifvit ostraffadt; och då straffet för sådant återfall kan jemlikt 5 kap. 14 § strafflagen vara förfallet vid den tid, då fråga, huruvida återfallspreskription inträdd, föreligger till pröfning, lärer det ej låta sig göra att undvika den af justitieombudsmannen antydd processuella olägenheten, att undersökning stundom måste vid domstol anställas rörande ett brott, hvars bestraffande ej är i fråga, något

som emellertid ingalunda bildar ett inom rättskipningen allenastående förhållande, utan kan förekomma äfven under andra omständigheter, såsom vid fråga om skadestånd på grund af bröttslig gerning eller i mål rörande falsk angivelse.

Deremot torde de brister justitieombudsmannen i öfrigt anmärkt vid nu gällande stadgande om återfallspreskription kunna väsentligen afhjelpas, derest åt stadgandet gifves ett i viss mån ändradt innehåll. Berörda brister bero hufvudsakligen deraf, att förhållanden, som inträffat efter preskriptionstidens slut, i vissa fall hindra preskriptionsregelns tillämpning. Om, i enlighet med justitieombudsmannens af Riksdagen omfattade mening, ifrågavarande lagbud affattas så, att allenast hvad som inträffat under preskriptionstidens lopp kommer i betraktande vid afgörande af frågan, huruvida preskription inträdt, torde de af justitieombudsmannen påvisade straffrättsliga oegentligheter vara undanröjda och den af honom anmärkta otydlighet jemväl afhjelpat. En dylik anordning läser ock bättre än nu gällande regler öfverensstämma med återfallspreskriptionens väsende.

I likhet med justitieombudsmannen har Riksdagen vidare ifrågasatt, huruvida icke de arter af brott, hvilka skulle afbryta preskriptionen, kunde bestämmas annorlunda än i gällande lag. Hvad justitieombudsmannen i detta hänseende föreslagit — att sådan verkan skulle tillmätas hvarje brott, för hvilket straff icke kunde på grund af 5 kap. 14 § strafflagen förfalla — synes emellertid icke vara att förorda. Med grunderna för återfalls-skärpningen läser, såsom justitieombudsmannen ock framhållit, öfverensstämma, att återfallspreskriptionen afbrytes allenast genom sådana omständigheter, hvilka häntyda på en fortfarande benägenhet för det slags brott, hvarom fråga är, eller dermed jemförliga förbrytelser. Från denna synpunkt kunna de nu gällande bestämmelserna ej anses fullt lämpliga; men äfven justitieombudsmannens förslag måste härutinnan betecknas såsom otillfredsställande. Att, såsom gällande lag, låta återfallspreskriptionen afbrytas af hvarje slags brott, som är belagdt med förlust af medborgerligt förtroende, är tvifvelsutan mindre befogadt, då flere af de brott, som härvid kunna komma i betraktande — såsom exempelvis brott enligt 8 och 16 kapitlen strafflagen — äro fullkomligt artskilda från de förbrytelser, för hvilka återfallsstraff kan ifrågakomma, och icke kunna berättiga till några som helst slutsatser i fråga om gerningsmannens benägenhet för sistnämnda slags brott. Men en dylik anmärkning kan med lika fog riktas mot justitieombudsmannens förslag, enligt hvilket egenskapen att afbryta återfallspreskription skall tillkomma — förutom en stor del af nyssberörda vanfrejdande brott — äfven åtskilliga andra förbrytelser, hvilka uppenbarligen äro af ganska ringa betydelse, då det gäller att bedöma, huru-

vida en persons återfall i tjufnadsbrott eller andra med återfallsstraff be- lagda förbrytelser är att anse såsom beroende hufvudsakligen på tillfälliga bevekelsegrunder eller på inrotad benägenhet för brott af den art, hvarom fråga är. Öfver hufvud synes tillräcklig anledning ej föreligga att i före- varande afseende taga hänsyn till andra brott än sådana, som i förhållande till det tidigare brottet äro att anse såsom återfall. Väl är det uppenbart att — likasom en persons tidigare uppförande i allmänhet bör komma i betraktande vid bestämmande af straffet för ett af honom begånget brott — det måste tillkomma domstolen att, oberoende af stadgandena om straff- skärpning vid återfall, fästa särskild vikt vid förbrytelser af svårare be- skaffenhet och framför allt vid gerningar, som kunna anses i någon mån beslägtade med det föreliggande brottet; men för ett behörigt iakttagande häraf synas de straffatituder lagen innehåller i allmänhet erbjuda fullt tillräckligt utrymme. Enligt min tanke böra alltså gällande rättsregler om afbrott i återfallspreskription förändras derhän, att preskriptionshindrande verkan tillägges hvarje slags återfall i det tidigare brottet — vare sig återfallet är af beskaffenhet att medföra vanfrejdspåföljd eller ej — men inga andra förbrytelser.

Varder preskription afbruten genom återfall, är det tydligt att, så- som ock justitieombudsmannen hemställt, ny preskriptionstid bör räknas från återfallet. Följes detta före den nya preskriptionstidens utgång af straff, som tillfullo verkställes, kommer uppenbarligen all fråga om det tidigare brottets återfallsverkan att förfalla, då det senare brottet i sådant fall i och för sig kan komma att verka till återfallsstraff för ånyo be- gånget brott. Skulle åter straffet för det senare brottet af en eller annan anledning afbrytas, lär ny preskriptionstid böra räknas från det afbrottet egde rum.

Besträffning af brott, som ej är att anse såsom återfall i det tidi- gare brottet, synes ej böra föranleda afbrott i preskriptionen. Till stöd för en motsatt uppfattning har af justitieombudsmannen och andra fram- hållits, att sådan besträffning kan utgöra ett fysiskt hinder för återfall i brott; men tillräckligt skäl synes ej föreligga att åt nämnda omständig- het tillmäta större betydelse än åt andra förhållanden, som äro egnade att skydda mot frestelse till återfall eller eljest afhålla derifrån.

De grundsatser jag nu förordat torde enklast kunna uttryckas der- igenom, att i 4 kap. 11 § strafflagen upptages en föreskrift af innehåll att, anskönt straff för ett brott blifvit till fullo verkställdt, ett sedermera begånget brott af samma slag ej må medföra återfallsstraff, derest den brottslige under någon efter det förra straffets fullbordan infallande tid- rymd af tio år hvarken föröfvat gerning, som i förhållande till det tidigare

brottet är att anse såsom återfall, eller för sådan gerning undergått bestraffning; dervid emellertid till förebyggande af missförstånd torde böra tydligt utmärkas, att hvarje tillgreppsbrott, äfven om det icke skall såsom återfall straffas, i förhållande till ett tidigare tillgreppsbrott afbryter återfallspreskription. I öfverensstämmelse härmed har jag låtit inom lagbyrån uppgöra förslag till ändrad lydelse af nyssberörda lagrum.»

Efter uppläsande af omförmälda lagförslag, af den lydelse bilagan litt. B vid detta protokoll utvisar, hemställde departementschefen i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande öfver förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet inhemtas.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lemna bifall.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.

*Bil. Litt. B.***Förslag**

till

Lag**angående ändrad lydelse af 4 kap. II § strafflagen.**

Härigenom förordnas, att 4 kap. 11 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Der lagen utsätter särskildt straff för den, som ånyo begår brott, skall det straff ej ådömas, utan då sådant återfall skett sedan den brottslige till fullo undergått det för förra brottet ådömda straff.

Ej heller må, ändå att straffet för det förra brottet var till fullo verkställt, till särskildt straff för återfall dömas, der den straffade under en tid af tio år hvarken hade begått gerning, som i förhållande till det förra brottet utgör återfall, eller för sådan gerning undergått bestraffning. Vid tillämpning af hvad sålunda är föreskrivet, skall hvarje gerning, som innefattar stöld, snatteri, inbrott, rån eller försök dertill, i förhållande till annan sådan gerning anses utgöra återfall.

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts
högsta domstol tisdagen den 1 maj 1900.*

Tredje rummet.

Närvarande:

Justitieråden: LILIENBERG,
LINDBÄCK,
WIJKANDER,
PETERSSON,
CASSEL.

Expeditionschefen Quensel föredrog i underdånighet:

note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 20 nästlidne april, utvisande, att Kongl. Maj:t i nåder förordnat, att högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmåler, inhemtas öfver ett inom lagbyrån upprättadt förslag till lag angående ändrad lydelse af 4 kap. 11 § strafflagen; varande förslaget bilagdt detta protokoll.

Justitierådet *Petersson* fann det vara önskvärdt, att, till förekommande af eljest möjligt missförstånd, den tidpunkt, hvarifrån den i första punkten af andra stycket omförmålda tid af tio år skulle räknas, blefve på något sätt angifven; och ansåg derjemte, att, om vid återfall, som inträffat inom preskriptionstiden, straff ådömts men icke blifvit till någon del verkställt, ny preskriptionstid borde räknas från domens dag. I anledning häraf ansåg justitierådet, att ifrågavarande punkt af förslaget borde gifvas sådant innehåll, att om, då det nya brottet begicks, tio år förflutit, sedan straffet för det förra brottet blef till fullo verkställt, särskildt straff för återfall ej

finge ådömas, utan så vore, att den brottslige under nämnda tid gjort sig saker till gerning, som i förhållande till det förra brottet vore att anse som återfall, och det nya brottet skett inom tio år efter det sagda gerning föröfvades eller straff därför ådömdes eller till någon del verkställdes.

Justitierådet *Lindbäck* ansåg, att stadgandet i första punkten af andra stycket, såsom detta stadgande vore affattadt, icke fullt tydligt angåfve den mening, som enligt motiven vore åsyftad, eller att till särskildt straff för återfall icke finge dömas, der den brottslige under någon tidrymd af tio år sedan straffet för det förra brottet var till fullo verkställt och intill dess återfallet egde rum hvarken begått gerning, som i förhållande till det förra brottet utgjorde återfall, eller för sådan gerning undergått bestraffning.

Justitieråden *Lilienberg*, *Wijkander* och *Cassel* ansågo i likhet med justitierådet *Lindbäck* önskvärdt, om förslaget närmare, än som skett, kunde ansluta sig till de i motiven använda ordalag.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott fredagen den 21 december 1900*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,

Statsråden: WIKBLAD,

ANNERSTEDT,

herr VON KRUSENSTJERNA,

grefve WACHTMEISTER,

CLAËSON,

DYRSSEN,

CRUSEBJÖRN,

ODELBERG,

HUSBERG,

Justitieråden: NORBERG,

CARLSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt anmälde i underdånighet:

Högsta domstolens genom note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 20 april innevarande år inhemtade utlåtande öfver det vid samma protokoll fogade förslag till lag angående ändrad lydelse af 4 kap. 11 § strafflagen.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredragande departementschefen, att den inom högsta domstolen anmärkta otydligheten syntes på lämpligaste sätt undanrödjas, om i lagen angäfvos såväl begynnelsepunkten som slutpunkten för den period, inom hvilken den tid af tio år, hvarunder den straffade hvarken begått återfall eller för återfall bestraffats, skulle infalla.

Föredragande departementschefen uppläste häruppå det sålunda jemkade förslaget och hemställde, att detsamma måtte, jemlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition för Riksdagen till antagande framläggas.

Med bifall till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder förordna, att till Riksdagen skulle aflätas nådig proposition i ämnet, af den lydelse bilagan litt. D. vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.